

Ukážka z knihy Falšovaná pravda: O vplyve konšpiračných teórií na naše myslenie

Autori: Katharina Nocun, Pia Lamberty

Preložil: Milina Svítková

Psychologické východiská konšpiračného myslenia

Máte už plány na tohtoročnú dovolenku? Malo by to byť azda niečo výnimočnejšie, nie iba klasické dovolenkové destinácie ako Tatry, Chorvátsko či Praha? Čo by ste povedali napríklad na okružnú plavbu loďou? Počas siedmich dní vás zavedieme na tie najúchvatnejšie miesta na tejto planéte – nebude chýbať ani sauna, wellness a fantastické jedlo. Vhodné, ako inak, aj pre vegetariánov a vegánov. Ponuka zahŕňa workshopy a semináre, voľnočasové aktivity aj program pre deti. A to všetko za obyčajných tritisíc amerických dolárov! Na osobu, samozrejme.

Ako to súvisí s konšpiračnými príbehmi? V tomto prípade zásadne: reč je o ConspiraSea – okružnej plavbe loďou špeciálne určenej pre ľudí, ktorí pristátie na Mesiaci považujú za klamstvo, prípadne veria, že svet ovládajú reptiliáni. Divine Travels, organizátor tohto zájazdu, sľubuje účastníkom „nezabudnuteľný a ohromujúci spirituálny zážitok“, počas ktorého sa konšpirátori môžu dozvedieť všetko o klimatickej zmene, HIV, Svetovej banke, korupcii, Hviezdnych vojnách alebo o jadrovej katastrofe vo Fukušime. Celé to má byť prepojené s jogou, ekologicky neškodným jedlom a čakaním na ufo. Cieľom tohto zájazdu je „získať od nenásytných inštitúcií naspäť svoju vlastnú moc, nadobudnúť ozajstnú sebaautoritu a za maskou odhaliť skutočné ja“. Ide o sedem dní, počas ktorých sa takmer tritisíc ľudí zaoberá výlučne tým, v čom a ako ich oklamala vláda a ktoré tajné machinácie kryje farmaceutický priemysel. Sedem dní, po ktorých bude týchto takmer tritisíc účastníkov ešte pevnejšie presvedčených o tom, že očkovanie spôsobuje autizmus. A to práve v čase, keď Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) označila odporcov očkovania za globálnu hrozbu a keď počet prípadov osýpok zaznamenal celosvetový nárast o tridsať percent. Sedem dní, počas ktorých títo ľudia radikalizujú svoje názory a upevnia svoj konšpiračno-ideologický obraz sveta.

Spočiatku to všetko môže znieť dosť šialene. Kto by bol ochotný vysoliť tritisíc dolárov za to, aby počúval, kto mal sex s mimozemšťanmi alebo prečo molekuly vody nemajú rady meno Hitler? Keď človek počuje takéto veci, nezdrží sa otázky, kto vlastne verí konšpiračným príbehom. Čo sú to za ľudia? Súvisia tieto sklony s nedostatkom vzdelania? Sú všetci tí, ktorí na hlave nosia alobalové čiapky, bez výnimky paranoidní? Aká je úloha sociálnych médií pri rozširovaní teórie o plochej zemi a podobne? Týmto a mnohým ďalším otázkam sa budeme venovať v knihe, ktorú práve držíte v rukách.

Je však nutné upozorniť, že aj v súvislosti s konšpiračnými príbehmi koluje mnoho nepravdivých informácií, respektíve chybných názorov. Ľudia sa totiž bez toho, aby to vedeli dokázať, domnievajú, že viera v konšpiračné príbehy vzrástla a že za všetko môžu iba sociálne médiá. Často sa hovorí, že konšpirátori sú z vlastnej vôle hlúpi, paranoidní alebo im jednoducho šibe. Zastávame názor, že ak sa niekto kriticky vyrovnáva s konšpiračnými príbehmi, fake news alebo takzvanými alternatívnymi faktmi, mal by svoje názory budovať na vedecky fundovanom základe. V súčasnosti už existuje vskutku veľké množstvo vedeckých štúdií, ktoré sa zameriavajú na fenomén viery v konšpirácie. Poznatky z nich si doteraz však iba sotva našli cestu do verejnej diskusie.

Čo presne je konšpiračný príbeh? Každý, kto tento pojem počuje, si pod ním zrejme vie predstaviť niečo konkrétne: „11. september má na svedomí americká vláda“, „Ilumináti ovládajú

svet“ a „Princezná Diana stále žije“. Presná definícia toho, čo z konšpiračného príbehu robí konšpiračný príbeh, však vo vedeckých kruhoch zatiaľ nie je jasne vymedzená – rovnako ani termíny, ktoré sa majú používať. Preto sa na tomto mieste budeme trochu chytať za slovíčka a bližšie sa zameriame na výklad tohto pojmu.

Vychádzajúc z jednej často citovanej definície, konšpiračné príbehy možno rozpoznať podľa toho, že existuje tajný plán, ako ovplyvniť priebeh udalostí. Hoci sa to na prvý pohľad môže zdať výstižné, predsa len tu chýbajú isté dôležité znaky. Na základe takejto definície by sa totiž takmer každá tajne naplánovaná oslava narodením dala zaradiť medzi konšpiračné príbehy (a zároveň by tak z nej mohla byť aj skvelá tematická párty). To, čo tejto definícii ešte chýba, je význam danej udalosti. Keď hovoríme o konšpiračných príbehoch, rozsah udalostí tu hrá veľmi dôležitú úlohu. Psychológom sa podarilo dokázať, že konšpiračné príbehy sa zjavujú skôr pri udalostiach, ktoré sa chápu ako spoločensky ohrozujúce. Vďaka tomu možno ľahko pochopiť, prečo sa okolo dedinského poštára šíri menej konšpiračných príbehov ako okolo pokusu o prevrat. Psychológovia Robyn LeBoeuf a Michael Norton dospeli v rámci svojho výskumu k záveru, že istú udalosť musia ľudia najprv vnímať ako významnú a s veľkým dosahom, aby sa z nej mohol stať vhodný cieľ konšpiračných príbehov. Z tohto dôvodu sa spoločenské udalosti, ako sú voľby, teroristické útoky alebo aj epidémie, skôr stanú námetom konšpiračných príbehov ako povedzme prvý školský deň vašej dcéry. Možno si všimnúť, že takpovediac po každej väčšej spoločenskej udalosti sa v okamihu rodia nové konšpiračné príbehy. V dôsledku požiaru, ktorý vznikol z horiaceho lampióna šťastia, uhynulo 1. januára 2020 v zoologickej záhrade v nemeckom meste Krefeld tridsať opíc a veľa ďalších zvierat. Zakrátko po tejto hroznej tragédii už po internete kolovali všelijaké „alternatívne pravdy“ a špekulácie o „skutočnom skutkovom priebehu udalosti“, a to aj napriek tomu, že na políciu sa už medzičasom k činu dobrovoľne prihlásila matka so svojimi dvoma dcérami. Rovnako aj keď v rokoch 2019 a 2020 zachvátili Austráliu rozsiahle stepné požiare, hneď ako to bolo možné, objavili sa rozmanité konšpiračné príbehy, podľa ktorých išlo o štátne sprisahanie. Pritom by bolo oveľa pochopiteľnejšie, keby sa vyvodili súvislosti medzi požiarom a neobvykle horúcim počasím, vyvolaným klimatickou zmenou. Keď sa v decembri 2019 v Číne po prvý raz objavil koronavírus SARS-CoV-2, na niektorých dubioznych webových stránkach sa začalo špekulovať o tom, že čínska armáda vyvinula vírus v laboratóriách a potom ho odtiaľ rozšírila. Iní zastávali názor, že za vírusom stojí americký podnikateľ Bill Gates, prípadne šírenie tohto pľúcneho ochorenia pripisovali žiareniu z 5G sietí. A to všetko aj napriek tomu, že vedci už celé desaťročia varujú pred tým, že druhy vírusov, ktoré prejdú zo zvierat na človeka, môžu vyvolávať pandémie.

Vráťme sa však k definícii konšpiračných príbehov. Ďalší aspekt, ktorý uvedenej definícii chýba, je zlomyseľnosť, ktorá sa pripisuje ich aktérom. Konšpiračné príbehy spravidla vychádzajú z toho, že istá skupina ľudí sa spriahla vo svojom odhodlaní priamo a tajne škodiť druhým ľuďom alebo celej spoločnosti. V úvode spomenutá definícia navyše opomína, že aktérom sprisahania je potrebné prisudzovať aj istú moc, vďaka ktorej dokážu dané sprisahanie úspešne realizovať. Keby otravné decko zo susedstva akokoľvek zlomyseľne plánovalo zmocniť sa sveta pomocou manipulácie počasím, zrejme by nebolo schopné takýto plán úspešne zrealizovať. To je jeden z dôvodov, prečo sa konšpiračné príbehy najviac točia okolo štátnikov, finančníkov, milionárov alebo tajných spolkov. Treba však podotknúť, že nie vždy musí byť nevyhnutne pravda, že táto skupina je skutočne až taká mocná, ako si konšpirátori myslia. Z histórie vieme o početných príkladoch konšpiračných príbehov, do centra ktorých sa dostali maximálne znevýhodnené a vonkoncom nie mocné skupiny, ako to bolo povedzme pri stredovekých antisemitských pogromoch.

Ak zohľadníme všetky menované faktory, jasne z toho vyplynie, prečo zjednodušená definícia, ako sme ju na začiatku predstavili, nemôže tento fenomén obsiahnuť v celej jeho šírke. Na základe uvedených poznatkov by sme preto konšpiračný príbeh mohli definovať takto:

Konšpiračný príbeh je domnienka o tom, že vplyvne javiaci sa jednotlivci alebo skupina ľudí ovplyvňujú dôležité udalosti vo svete, čím zámerne škodia obyvateľstvu, ktoré o ich úmysloch nič netuší.
--

No aj pri tejto definícii ostávajú ešte vždy niektoré miesta otvorené. Vo vedeckých kruhoch sa diskutuje o tom, či konšpiračný príbeh predstavuje výlučne alternatívne vysvetlenie bežne prijímaných názorov. Zatiaľ čo konšpiračné príbehy súvisiace s útokom na budovy Svetového obchodného centra z 11. septembra 2001 možno označiť za alternatívne vysvetlenia, pri iných témach by rovnaký prístup mohol spôsobiť problémy. Konšpiračné príbehy napokon nie vždy predstavujú „alternatívne vysvetlenie“ a nie vždy v ich prípade ide iba o názor menšiny. V rôznych obdobiach a štátnych zariadeniach boli a aj sú bežnou mienkou väčšiny. Počas vlády nacistického teroru boli antisemitské konšpiračné príbehy zakotvené hlboko v štátnom systéme. Podnecovali rozvoj zhubného antisemitizmu, ktorý vyústil do systematického masového vyvražďovania miliónov ľudí. Ešte aj dnes možno nájsť príklady toho, ako niektoré štáty zámerne šíria konšpiračné príbehy. Nevyhnutne sa navyše treba opýtať, komu a za čo majú konšpiračné príbehy slúžiť ako alternatíva? Má to tak byť pre väčšinu opýtaných? A čo presne potom predstavuje názor väčšiny? Keď sa viac ako päťdesiat percent opýtaných zhodne na jednom vysvetlení? V takom prípade by sa dalo povedať, že keby štyridsaťšesť percent obyvateľstva verilo, že udalosti z 11. septembra naplánovala americká vláda, bol by to konšpiračný príbeh. Keby to o rok neskôr bolo päťdesiatpäť percent, už by to konšpiračný príbeh nebol. Tento príklad jasne ukazuje, že úvahy namierené týmto smerom nie práve najlepšie zodpovedajú svojmu pôvodnému účelu.

Aj keby sme vychádzali z domnienky, že ide o prezentovanie alternatívy k vládnyim názorom, bude takýto prístup problematický. Potom by presvedčenie o tom, že takzvané *Protokoly sionských mudrcov* sú pravé, bolo v dnešných časoch v Nemecku považované za konšpiračný príbeh, čo však neplatí pre obdobie nastickej vlády v krajine. V tých časoch boli *Sionské protokoly* dokonca súčasťou oficiálneho učebného plánu v nemeckých školách. Táto publikácia, ktorá po prvý raz vyšla v roku 1903, predstavuje štvavý antisemitský text, dodnes považovaný za jeden z najrozšírejších a najpôsobivejších konšpiračných príbehov. V tomto pamflete sa tvrdí, že ide o text protokolov istého tajného židovského zoskupenia, tzv. „sionských mudrcov“, ktorí plánovali prebrať vládu nad svetom. Už v roku 1921 zverejnil londýnsky denník *The Times* sériu článkov, ktoré odhalili, že „protokoly“ sú iba podvrh. Napriek tomu však dodnes antisemiti a konšpirátori po celom svete využívajú tieto texty ako nástroj na šírenie propagandy. Na tento pamflet sa vo svojich stanovách odvoláva aj islamská teroristická organizácia Hamas. Tento a jemu podobné príklady jasne naznačujú, aké problematické by bolo hovoriť o konšpiračných príbehoch iba ako o alternatívnych vysvetleniach.

Mimochodom, alternatívne vysvetlenia a alternatívne fakty nie sú to isté. Pod pojmom alternatívne vysvetlenie rozumieme také objasnenie udalosti, ktoré sa nezhoduje s mainstreamom. Termín alternatívne fakty sa naproti tomu vzťahuje na výrok Kellyanne Conwayovej, poradkyne amerického prezidenta Donalda Trumpa. V jednej televíznej relácii dostala otázku, prečo Biely dom tvrdí, že na Trumpovej inaugurácii bolo prítomných viac ľudí ako za jeho predchodcu Baracka Obamu – veď napokon fotky dokladajú, že to nebola pravda. Conwayovej vysvetlenie znelo: „Sean Spicer, náš tlačový hovorca, k tomu predložil alternatívne fakty.“ Slovné spojenie *alternatívne fakty* bolo v Nemecku dokonca zvolené za najnezmyselnejšie slovo roka 2017, keďže podľa oficiálneho zdôvodnenia poroty „sa vďaka tomuto výrazu nepravdivé tvrdenia stávajú spoločensky prijateľnými a boli tak povýšené na rovnakú úroveň, ako majú pravdivé tvrdenia“. Možno teda zhrnúť, že v prípade alternatívnych faktov aspoň vieme, že nie sú pravdivé, prípadne môže ísť dokonca až o zámerné lži, zatiaľ čo termín alternatívne vysvetlenie vypovedá len o postoji k väčšinovému názoru, no nehovorí nič o jeho pravdivostnej hodnote.

Pri diskutovaní o konšpiračných príbehoch sa často navzájom prepletajú rozličné termíny: konšpiračné príbehy, konšpiračné mýty, viera v konšpirácie, konšpiračná ideológia alebo konšpiračná mentalita. Bežne rozšírený termín *konšpiračná teória* sa v poslednom čase čoraz viac kritizuje, pretože z vedeckého hľadiska sa tu nedá hovoriť o teóriách v pravom slova zmysle. Teória označuje

vedecky dokázateľný predpoklad o svete. Ak sa ukáže, že nebola pravdivá, je možné ju opätovne zavrhnúť. Pre *konšpiračné príbehy* je však príznačné práve to, že sa nedajú dodatočne overiť. Bez ohľadu na to, koľko protichodných dôkazov predložíte, konšpirátor zotrvá pri svojom názore. Kriticky by sa tu dalo diskutovať aj o tom, či pri používaní termínu *teória* v tejto súvislosti nepovyšujeme akúkoľvek šialenú myšlienku na úroveň vedeckej teórie. To je dôvod, prečo v tejto knihe nepoužívame termín konšpiračná teória.

Mýtus predstavuje rozprávanie alebo sprostredkovaný príbeh, ktorý je v rámci istej spoločnosti často hlboko zakorenený. Opisuje, ako si ľudia vysvetľujú a chápu okolitý svet. Pri mýtoch sa apeluje na dôveru poslucháčov, dokázateľnosť skutkov alebo rozumové argumenty tu zohrávajú skôr podriadenú úlohu. Na rozdiel od teórie má (politický) mýtus potenciál formovať vzájomnú identitu. Udalosti, ku ktorým sa viaže, interpretuje ani nie tak na základe empiricky dokázateľných faktov ako skôr cez stereotypy a citovo podfarbené výjavy.

Konšpiračný mýtus preto menej sleduje konkrétny predpoklad, napríklad že Hitler by mohol žiť na odvrátenej strane Mesiaca. Oveľa viac ide o východiskový naratív, ktorý je vlastný jednotlivým konšpiračným príbehom. Uviesť by sme mohli napríklad (nepravdivý) mýtus o svetovom sprisahaní Židov.

Konšpiračný príbeh naproti tomu označuje konkrétny predpoklad o veciach, ktoré sa vo svete dejú. Niekoľko takýchto príkladov: Angela Merkel je občajnou bábkou v rukách superbohatých židovských rodín, ako sú napríklad Rothschildovci, ktoré potajomky ťahajú za špagátiky; za katastrofu vo Fukušime nesie zodpovednosť Izrael; židovskí onkológovia využívajú chemoterapiu na to, aby vyhubili Nežidov. Všetky tieto veľmi rozdielne konšpiračné príbehy sa vo svojej podstate odvolávajú na ten istý konšpiračný mýtus o údajnom svetovom sprisahaní Židov. Pojem mýtus preto používame ako istým spôsobom nadradený pojem pre konšpiračné príbehy.

Termíny konšpiračná ideológia alebo konšpiračná mentalita naproti tomu označujú individuálne sklony a to, nakoľko človek verí konšpiračným príbehom – nezávisle od konkrétneho konšpiračného príbehu. Nejde teda o to, či jednotlivец verí, že „Elvis žije a vláda to zatajuje“, ale o to, do akej miery sú rozvinuté jeho všeobecné sklony uveriť konšpiračným príbehom. Ide o to, či ľudia v princípe všade a za všetkým vidia temné machinácie. Psychológovia takýto obraz sveta chápu ako stabilnú vlastnosť osoby, ako vlastný spôsob interpretovania sveta. Znamená to, že ide o zásadnú osobnostnú črtu, ktorá sa síce v priebehu času (napríklad vplyvom rozhodujúcich udalostí) môže zmeniť, ale v princípe je proti zmenám relatívne odolná. Čo presne si pod tým možno predstaviť, priblíži nasledujúci príklad: istá osoba je extrémne neporiadna, ale vďaka rozličným okolnostiam v práci sa naučí, že je dôležité na poriadok dbať. Napriek tomu však pre túto osobu v porovnaní s ostatnými bude zrejme vždy namáhavejšie udržiavať poriadok. Odolnosť proti zmenám funguje podobne aj v prípade konšpiračnej mentality.

Konšpiračné myslenie na pozadí psychológie prvýkrát v roku 1994 analyzoval americký sociológ Ted Goertzel. Vo svojej priekopníckej práci Goertzel uviedol významnú tézu, podľa ktorej ide pri viere v konšpiračné príbehy o koherentný obraz sveta, teda konšpiračnú mentalitu. Konkrétne to znamená, že človek, ktorý verí jednému konšpiračnému príbehu, sa zväčša stotožňuje aj s ďalšími príbehmi tohto druhu. Ak teda narazíme na človeka, ktorý si myslí, že v prípade útokov z 11. septembra 2001 išlo o „inside job“, čiže tajný komplot zo strany americkej vlády, potom je pravdepodobné, že bude presvedčený aj o tom, že za atentátom na Johna F. Kennedyho nestála jedna osoba, ale išlo o sprisahanie americkej vlády. Tento predpoklad platí dokonca aj pre konšpiračné príbehy, ktoré sa navzájom logicky vylučujú. Skupina vedcov z Veľkej Británie poukázala v roku 2012 na to, že ľudia, ktorí veria, že princeznú Dianu zabili príslušníci britskej tajnej služby, paradoxne takisto skôr uveria, že stále žije. Tu sa ukazuje, aký význam má pre konšpirátorov viera: človek si síce myslí, že vie, že „oficiálna verzia“ nie je pravdivá, ale zároveň nevie povedať, čo sa udialo v skutočnosti.

Konšpiračné príbehy sú rozšírené viac, ako by väčšina z nás intuitívne čakala. Mnohým najprv napadnú iba samé bizarné fenomény ako indivíduá s podivnými alobalovými čiapkami alebo malé uzatvorené komunity ľudí, ktorí sa v zvláštnych facebookových skupinách sprisahanecky dohováraajú na sledovaní ufa. Z reprezentatívneho prieskumu, ktorý realizovala Nadácia Friedricha Eberta (Friedrich-Ebert-Stiftung) v roku 2019, však vyplýva, že viac ako tretina obyvateľov v Nemecku verí, že „politici a ďalšie vedúce osobnosti sú obyčajnými bábkami v rukách mocných, ktorí stoja v pozadí“. Tieto a ďalšie údaje ukazujú, že pre milióny ľudí sú konšpiračné príbehy rozhodujúcim prostriedkom nazerania na svet. Prirodzene, existujú aj konšpiračné príbehy, s ktorými sa stotožňuje menej ľudí: „iba“ sedem percent Nemcov je presvedčených o tom, že ebola nie je prirodzený vírus, ale je výsledkom amerického projektu zameraného na výrobu biologických zbraní. Šesť percent Nemcov, teda takmer päť miliónov ľudí, verí, že atentát na francúzsky satirický magazín *Charlie Hebdo* v roku 2015 bol utajovanou operáciou francúzskej tajnej služby.

Viera v konšpiračné príbehy je rozšírená v mnohých krajinách: podľa štúdie z roku 2008 sa až tridsať percent obyvateľstva Mexika domnievalo, že za útokmi na Svetové obchodné centrum stojí americká vláda, a v Egypte si jedenásť percent ľudí myslelo, že v tom má tajne prsty Izrael. Reprezentatívna anketa vo Francúzsku ukázala, že osem z desiatich opýtaných verí niektorému z veľkých konšpiračných príbehov, napríklad tomu, že USA si pristátie na Mesiaci vymysleli, alebo fámam o „skutočných“ okolnostiach smrti princeznej Diany. Ku konšpiračným príbehom, s ktorými sa stotožnilo najviac ľudí, patrilo jedno mimoriadne odvážne tvrdenie, podľa ktorého sa francúzske ministerstvo zdravotníctva spriahlo s farmaceutickými firmami, aby zakamuflovali údajné zdravotné riziká očkovania. Dokonca takmer každý druhý Američan súhlasí prinajmenšom s jedným konšpiračným príbehom. Štúdie však ukazujú, že miera stotožnenia s jednotlivými príbehmi sa odlišuje v závislosti od politickej orientácie. Obzvlášť jasne sa to ukazuje v rámci diskusie o klimatickej zmene: podľa štúdie z roku 2013 zhruba šesťdesiat percent respondentov z republikánskeho tábora považovalo klimatickú zmenu za sprisahanie, naopak, až osemdesiat percent účastníkov štúdie, ktorí patrili skôr do demokratického tábora, sa s touto výpoveďou nestotožňovalo.

Hoci sa to s ohľadom na mediálne spravodajstvo niekedy nezdá, konšpiračné príbehy ako také nie sú ničím novým. Základný predpoklad, že nič sa nedeje náhodne, ale všetko je riadené, bol rozšírený odjakživa. V osemnástom storočí kolovala klebeta, že skladateľ a Wolfganga Amadea Mozarta údajne zavraždili slobodomurári. A v devätnástom storočí ľudia verili tomu, že medzi tajomnými obyvateľmi zámku Eishausen musí byť aj dcéra popraveného francúzskeho kráľa Ľudovíta XVI. V polovici devätnásteho storočia bol v USA populárny konšpiračný príbeh, podľa ktorého si chcel pápež v Amerike dať zriadiť pápežskú armádu, aby tak v americkom štáte Cincinnati mohol vybudovať nový Vatikán. K tomu treba vedieť, že v tých časoch boli v USA rozšírené silné predsudky voči katolíckym prisťahovalcom. Túto fámou okrem iných rozširovalo najmä hnutie takzvaných Know Nothing, ktoré dokonca kandidovalo s vlastnou stranou vo voľbách.

Začiatkom dvadsiateho storočia došlo v Nemecku a ďalších európskych krajinách k prudkému nárastu šírenia konšpiračných príbehov, najmä antisemitských, ktoré napokon otvorili cestu holokaustu. Avšak aj po skončení nacistického teroru v krajine sa konšpiračné príbehy naďalej vo veľkom šírili, a to po celom svete. Množstvo internetových fór a videí na YouTube sa podieľa na šírení všelijakých povážlivých myšlienok, napríklad tej, že účastníci Bilderberskej konferencie údajne plánujú nastoliť diktatúru vo svete a americký výskumný projekt HAARP (High Frequency Active Auroral Research Program, prekl. Vysokofrekvenčný aktívny polárny výskumný program) má slúžiť na ovládanie myšlienok a umelé vyvolávanie živelných katastrof (pričom išlo iba o fyzikálny výskum ich základných predpokladov). Vírus HIV údajne vyvinuli a rozšírili americké úrady na to, aby zdecimovali populáciu Afriky. Ďalšie konšpiračné príbehy sa týkajú toho, že vzdušné sily Spojených štátov a americké ministerstvo obrany vraj využívajú odľahlé územie Area 51 na komunikáciu s mimozemskými civilizáciami. A Vatikán podľa všetkého vlastní stroj času.